

NY SÖTNINGSUTBILDNING

SÄKER FRAMTID

**RÄDDNINGSG
VERKET**

Sotarna har alltid spelat en viktig roll för att skydda samhället från brand. Nu finns en ny utbildning som är anpassad till vår tids krav på säkerhet. En termins studier ger examen och ett yrke.

Att vara sotare är fritt och omväxlande, och man träffar många människor. Peter Jansson och Joakim Bäcklund tycker att yrket är en höjdare.

ETT YRKE MED HISTORIA Det har alltid varit viktigt att förhindra bränder. När städerna bildades blev det ännu angelägnare att upptäcka eldsvådor och släcka dem innan elden spreds. Under medeltiden började skorstenar byggas och ett nytt problem uppstod, nämligen soteld i skorstenarnas sotavlagringar. Sedan det visat sig att soteld orsakat många bränder i Stockholm, anställdes sotare för att rensa skorstenar och eldstäder. De första var två slottssotare som fick ansvar för sotning av hovets byggnader¹⁵²⁸. Under 1600-talet infördes sotning i städernas lokala brandföreskrifter. Sotare kom från Tyskland för att lära ut yrket.

Sotare – ett fritt och viktigt jobb

Fritt. Självständigt. Man får frisk luft och träffar många människor. Joakim Bäcklund och Peter Jansson i Uppsala klättrar på tak och sotar skorstenar. Men inte bara det.

Innan jag började i det här jobbet trodde jag knappt att det fanns sotare längre, säger Joakim som kom in i branschen för fyra år sedan. Då arbetade han inomhus och tröttnade på det. Sotarjobbet blev ett perfekt alternativ.

När han och Peter ska förklara vad som är allra bäst i jobbet, nämner de inte friheten och alla trevliga sociala kontakter först. I stället säger de:

– Vi räddar liv! Genom att vi gör rent minskar risken för bränder i hus, lägenheter och företag. Vi är oftast välkomna, eftersom människor vet att sotaren behövs för säkerheten.

Inte bara sotning

De flesta har säkert en bild av sotaren som en smutsig svartklädd person som står på taket och gör ren skorstenen.

– Men att sota eldstäder är bara en del av jobbet, berättar Peter, som har många års erfarenhet. Rengöring av ventilationsanläggningar och imkanaler i bostäder och företag har blivit allt vanligare. Vad många

inte vet, det är att vi också rensar fläktar och ventilation på restauranger. Där finns mycket fett som kan ta eld, säger Joakim.

Fika och framtid

Joakim, Peter och många andra sotare tycker om kontakten med människor. Men man kan inte klampa in hursomhelst och alla är inte glada.

– Det gäller att lyssna och anpassa sig efter den man besöker. Ofta vill folk prata och bjuda på kaffe. Vi försöker ta oss tid till det när vi kan, säger de.

Sotarutbildningen ger också en grund för att gå vidare. Peter, som började jobba direkt efter grundskolan, planerar att utbilda sig till skorstensfejartekniker. Därefter kan han till exempel jobba med den allt viktigare brandskyddskontrollen. Det går också att byta bransch.

– Eftersom vi kan ventilation skulle vi kunna söka oss till både ventilationsföretag och fastighetsföretag, säger Joakim. En sotare har många möjligheter. ●

Fakta sotningsyrket

Skorstensfejare eller sotare

De flesta människor säger sotare, men det officiella namnet på yrket är skorstensfejare. Den nya utbildningen heter också "Grundutbildning till skorstensfejare med inriktning på brandskydd, miljö och energi".

I Sverige finns ca 1 500 sotare. Under de senaste åren har ca 50 sotare nyanställtts årligen.

Sotare om jobbet

"Det bästa är friheten."

"Ingen dag är den andra lik. Du vet inte vilka uppgifter du ställs inför. Det är spännande och roligt."

"Det är bara man själv som sätter gränserna för hur man kan utvecklas i jobbet. Alla möjligheter finns."

"Jag träffar människor som jag aldrig skulle ha kommit i kontakt med annars."

Sotaren är en kunskapsresurs i samhället, säger Mats Berglund, sotare och lärare på den nya utbildningen.

Utbildning för framtiden

Sotarens kunskaper blir allt mer efterfrågade. Brandskydd, energirådgivning och bra miljö inne och ute är viktiga områden i samhället och i sotarens arbete.

Alla yrken förändras i takt med samhällsutvecklingen. Den nya sotningsutbildningen är anpassad till de områden som nu och i framtiden bedöms vara centrala för branschen.

Tre huvuduppgifter

– Sotaryrket är både teoretiskt och praktiskt och det vilar på tre ben, berättar Mats Berglund, lärare och utvecklingsansvarig för utbildningen. Han beskriver de tre delarna så här:

Brandskydd Ny lagstiftning betonar ännu tydligare än tidigare hur viktigt det är att för-

hindra brand. Sotare jobbar med det både genom rengöring (sotning) och brandskyddskontroll. Efterfrågan på kontrollanter ökar.

Energirådgivning Genom sin kunskap om hur eldstäder och ventilation fungerar, har sotaren bra förutsättningar för att ge råd om hur energi kan användas så effektivt som möjligt.

Miljö Sotarens arbete med eldstäder och ventilation bidrar till bra luft inomhus och minskade utsläpp utomhus.

I utbildningen ingår också arbetarskydd. Sotare jobbar både på höga höjder och i

trånga utrymmen. Säkerhet är en nödvändig och självklar del av arbetet.

Ny vidareutbildning

Grundutbildningen kan leda vidare till en annan ny sotningsutbildning, nämligen ”Vidareutbildning till skorstensfejartekniker”. Den ger kompetens för mer avancerade uppgifter, exempelvis behörighet att utföra brandskyddskontroll. För att söka den behövs minst tre års erfarenhet i yrket. Vidareutbildningen omfattar 20 studiepoäng.

SMÅ OCH VIGA BARN BLEV SOTARE Det är stor skillnad mellan rekryteringen till sotaryrket förr och nu. På 1700- och 1800-talet var det vanligt att små pojkar blev sotare. Eftersom skorstenarna skulle sotas inifrån anställdes ”små och viga gossar” som lärlingar. De kunde komma in i alla gångar. Ofta var pojkarna från barnhem och sotarmästaren kunde vara mycket sträng mot dem. Å andra sidan fick de en yrkesutbildning. Då som nu gav utbildningen en trygg framtid. Sotare har behövts i många hundra år och kommer att behövas under överskådlig tid framöver.

Ett yrke efter 20 veckor

Den nya sotningsutbildningen ger examen och möjlighet att arbeta som sotare efter 20 veckors studier.

Utbildningen innebär en ny väg till sotaryrket. Fram tills nu har man blivit sotare genom att först anställas som lärling i ett sotningsföretag och sedan utbildas i omgångar vid Räddningsverkets skola i Rosersberg. Den skolan är också platsen för den nya utbildningen.

Utbildningen är främst inriktad på sotningsarbete och att de som går den ska

jobba som sotare när de är klara. Men utbildningen ger också en bra grund för alla som vill jobba med värme, ventilation och fastighetsskötsel.

De som går utbildningen har rätt att söka studiemedel hos Centrala studiestödsnämnden, CSN.

Grundutbildning till skorstensfejare med inriktning på brandskydd, miljö och energi

Utbildningen omfattar 20 studiepoäng fördelade på två block. Varje poäng motsvarar en veckas studier.

Block 1

Introduktionskurs

Grundläggande kännedom om sotningsväsendet och om utbildningen. **1 sp**

Sotning – teknik och metoder del 1

Handlar om hur de vanligaste typerna av värmepannor och eldstäder är konstruerade, hur de fungerar, hur de ska sotas och vad som gäller för kontroll och besiktning. I kursen finns också moment om skyddsutrustning och regler för sotningsarbete. **5 sp**

Lärande i arbete (LIA) del 1

Praktik på sotningsföretag för att få erfarenhet av kundrelationer, sotningsarbete, besiktnings- och undersökningsarbete, administrativa rutiner och personalvård. Projektarbete. **4 sp**

Block 2

Sotning – teknik och metoder del 2

Handlar om hur de vanligaste imkanalerna är konstruerade, hur de fungerar, hur de ska rensas och vad som gäller för brandskyddskontroll. **2 sp**

Brandskyddsrådgivning

Handlar om vilka de vanligaste riskerna är för brand i bostäder och hur de kan minskas. **2 sp**

Miljö- och energirådgivning

Ger grunden för enklare mätningar som gäller energi och miljö. Utifrån dem ska de studerande kunna ge enklare rådgivning inom området. **2 sp**

Allmän organisations- och administrationsteori

Grundläggande kunskap om administration på sotningsföretag. **1 sp**

Lärande i arbete (LIA) del 2

Praktik på sotningsföretag. Den studerande ska delta i arbetsuppgifter som bygger på den teoretiska utbildningen. Projektarbete. **3 sp**

Behörighet

Alla som har grundläggande behörighet för högskolestudier kan söka grundutbildningen till skorstensfejare. De sökande ska lägst ha betyget Godkänd i matematik A och i svenska B eller svenska som andraspråk B.

Ansökan

Beställ ansökningshandlingar på www.sotare.nu eller ring 020-250 250. Ifyllda ansökningshandlingar skickas till Räddningsverket Rosersberg, Box 4090, 195 04 Rosersberg.

Ansökningsdatum

Sista ansökningsdatum till utbildningen är 15 april. Utbildningen genomförs under höstterminen.

Kursbetyg

På varje kurs i utbildningen ges betygen Godkänd eller Icke godkänd. Examinering görs skriftligt, muntligt eller genom praktiskt arbete.

För att få börja kurserna i block 2 måste man ha klarat kurserna i block 1.

Studieformerna inom sotningsutbildningen är många. Att träna samarbete genom att arbeta i grupp är en viktig del.

Räddningsverket Rosersberg

Räddningsverkets centrum för risk- och säkerhetsutbildning genomför sotningsutbildningen på verkets skola i Rosersberg mellan Stockholm och Uppsala. Skolan utbildar inom områdena skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Skolan utbildar ca 2 000 personer per år. Skolan nås enkelt med tåg och bil. I Rosersberg finns en station där pendeltågen från Stockholm stannar. Den som kommer med tåg norrifrån byter i Uppsala till tåg mot Märsta där pendeltåg går mot Rosersberg. Bilister söderifrån åker E4 och tar av mot Upplands Väsby. De som kommer norrifrån tar av mot Märsta. Restiden med bil från Arlanda till Rosersberg är ca 10 minuter.

Mer information finns på www.sotare.nu.

SOTARNAS SPRÅK – KNOPARMOJ Alla utbildningslokaler för sotningsverksamheten i Rosersberg har namn från sotarnas hemliga yrkesspråk knoparmo. Kurpis är ett exempel, alltså sotarnas "mössa". Knoparmojet kommer troligen från Stockholm och användes flitigt under 1800-talet och en bit in på 1900-talet. Det hemliga språket var bra att ha när sotarna arbetade hemma hos folk och ville prata med varann utan att någon annan skulle förstå. Meningen "Skraspen barsa för att jag fejat ner" betyder "Fru skällde för att jag sotat ned". Många ord på knoparmo används fortfarande av sotare, men inte hela meningar.

Teori och övning i nya lokaler

Skolan i Rosersberg står rustad med nya lokaler för sotningsutbildningen. I det nya sotarhuset Mästargården finns både rum för teoretisk undervisning och riktig utrustning att öva på.

Att vara flexibel är grunden för både utbildningen, undervisningslokalerna och yrket. En sotare ska anpassa sig till olika uppgifter och möta oväntade situationer. Utbildningen ska förbereda för det sättet att jobba.

Därför har skolan rum för både stora klasser och mindre grupper. Den största lokalen i Mästargården kan snabbt ställas om. Här finns övningsväggar att dra fram och här finns olika anläggningar att träna på. Du som elev kan jobba med ventilations-teknik, eldstäder, rökkanaler och tätningssprov av skorstenar så som det fungerar i verkligheten. Det går till och med att elda soteld inomhus.

Söka kunskap

En viktig del i utbildningen är att lära sig söka kunskap. Liksom i alla andra branscher kommer hela tiden nya fakta och metoder fram. En sotare som vill hänga med i utvecklingen måste känna till det senaste.

Oftast är det Internet som gäller, så skolans datasal är en viktig studieplats.

Datorer är numera lika självklara arbetsredskap för sotare som de traditionella repen och viskorna. Digitalkameror och bärbara datorer underlättar jobbet för sotare likväl som för andra yrkesgrupper. Det är inget krav att ha datorvana för att börja utbildningen, men det underlättar.

Svarta kläder

Även om både arbetsuppgifter och samhälle förändrats sedan de första sotarna anställdes på 1500-talet, så lever en tradition kvar bland alla som utbildar sig och arbetar som sotare. Man ska ha svarta kläder.

Och vid sidan av att jobba med dataprogram som word och excel kommer du som går utbildningen att lära dig ord från det flera hundra år gamla knoparmojet. Innan du tagit dina 20 poäng vet du vad raffel, fej, kåpa och kurpis är. ●

Välkommen att bo på internat i Rosersberg

Rummen

Det finns möjlighet att bo på internat i anslutning till skolan i Rosersberg.

På internatet bor du enkelrum i studentkorridor. Två rum har gemensam WC och dusch. Köken är nybyggda för självhushåll. Bastu och tvättmöjligheter finns i källaren.

Fritid på skolan

En aktiv och stimulerande fritid är också positiv för studierna. På skolan finns restaurang, cafeteria, pub och bibliotek med generösa öppettider. I motionshallen kan du spela boll, träna i gymet och öva på

klättrväggen. Utanför hallen finns fotbollsplaner och joggingspår. Kanot och cykel kan hyras.

Fritid i omgivningarna

Skolan ligger naturskönt nära Mälaren och Rosersbergs slott med möjligheter till friluftsliv och bad inpå knutarna. Trakten är rik på kulturhistoria, exempelvis ligger Sveriges äldsta stad Sigtuna en mil bort.

I närbelägna Märsta finns affärer, biograf, ishall och simhall.

När du vill känna stadspuls, tar du tåget till Stockholm eller Uppsala.

Beställ ansökningsblanketter på www.sotare.nu eller ring 020-250 250

SISTA ANSÖKNINGSDAG 15 APRIL

SOTARENS BÄLTE Sotare bär svarta kläder och ett bälte med riksvapnet i guld, rött och blått på spännet. Det finns många förklaringar till hur spännet blev sotarsymbol, allt från att det var en drottningens julgåva till att det är en rest från kasserade militäruniformer. Fakta är i alla fall att sotare och poliser är de enda yrkesgrupper som har riksvapnet i bältet.